

## Smrt XI. legislature

Kot je bilo pričakovati, je predsednik republike Scalfaro razpustil parlament, ki je bil izvoljen v mesecu aprilu leta 1992. S tem je tudi konec enajste zakonodajne dobe, najkrajše v zgodovini italijanske republike. V tej zvezi je znani časnikar in pisatelj Enzo Biagi napisal, da »najkrajša legislatura ni umrla v palači Montecitorio, ampak v sodni dvorani v Milanu, med obravnavo, ki je ljudje ne gledajo samo zato, ker jih zanima, kako se vedejo obtoženci in priče, temveč zato, ker je obravnava nekakšno skupno izpraševanje vesti«. Mislimo, da je Biagi s temi besedami lepo opozoril na glavni vzrok, zaradi katerega je bilo tako hitro konec enajste zakonodajne dobe.

Medtem ko pišemo, vlada ministrskega predsednika Ciampi-ja še ni izdala odloka o začetku volilne kampanje in torej o datumu volitev. Te pa bodo gotovo na cvetno nedeljo, 27. marca, četudi so pri tem nastale nove težave. Ta dan bodo namreč obhajali veliko noč Judje in ne bi mogli na volišča, ne da bi se hudo pregrešili zoper verske postave. To je dvignilo val ostrih protestov ne samo pri judovski skupnosti v Italiji — šteje 30 ali 40 tisoč članov — temveč je povzročilo veliko negotovanje in razburjenje pri celotni judovski skupnosti po vsem svetu (gre za skupno 12 milijonov ljudi), da izraelske države niti ne omenjamo. Prav zaradi tega si vlada prizadeva, da bi volivci lahko opravili svojo dolžnost tudi v ponedeljek, 28. marca, tako da bodo Judje ta dan lahko šli na volišča po sončnem zahodu.

Državnozborske volitve bodo potekale po novem volilnem redu. Upravičenci bodo tri četrtine parlamentarcev izvolili po večinskem sistemu, eno četrtino pa po poročnem. Pri tem je treba omeniti volilni prag. Liste oziroma stranke, ki po vsem državnem ozemlju ne bodo zbrale vsaj 4 odstotkov glasov, ne bodo sodelovale pri razdelitvi poslanskih oziroma senatorskih mest. Prav zaradi tega se čutijo hudo prizade-

DRAGO LEGIŠA



## Prvi sadovi sejanja narodnostne mržnje in nestrpnosti

# Oblikovanje Slovincem nevarne politične formacije v Gorici

Tik pred Novim letom je dr. Marco Pirina, vodilni predstavnik skupine Silentes loquimur, najavil v Gorici konferenco, češ da bo javnosti predstavil nove dokumente, ki razkrivajo ozadje fojb in pokolov ob koncu druge svetovne vojne. Pirina vodi samozvano zgodovinsko društvo z latinskim nazivom — v prevodu pomeni Molče govorimo — ki je v resnici, le pretveza za sejanje mržnje in narodne nestrpnosti med Slovenci in Italijani v Gorici.

Kdor je namreč poslušal njegova izvajanja na konferenci, je bil priča izpadom besa in gneva, sovraštva, ki mu težko najdemo pravo ime. Predstavil je namreč

svojo publikacijo, v kateri ni navedel ničesar novega, razen tega, da je našel nadaljnjih štirideset novih imen pokojnih ljudi, ki bi jih morali po njegovem dati na spomenik pogrešanih v Gorici. Priznal je, da bi morali s spomenika sneti osem imen, ker tja ne spa-

### JURIJ PALJK

dajo. Konference se je udeležilo malo ljudi in še tisti, ki so ga poslušali, so bili tam ali po službeni dolžnosti ali pa zato, ker so bili njegovi somišljeniki.

Pirina je spet besnel proti partizanom, komunistom, Sloven-

cem, Hrvatom. Občinstvo je hujskal proti uradnim zgodovinarjem, kot je imenoval vse zgodovinarje, ki hočejo nekaj konkretnega in strokovnega povedati o žalostni in usodni zgodovinski temi, kot so fojbe in pokoli. Nemo-goče ga je bilo poslušati, kako je besnel in se celo pohvalil, da bi se povezal s hudičem, samo da bi se mu posrečilo bolj očrtniti tiste zgodovinarje in politike, ki po njegovem samo prikrivajo resnico.

Na koncu je iz žepa potegnil denarnico in v grobi italijanščini povedal, da ima v njej rešitev za vse nejasnosti fojb. Pokazal je vizitko bivšega srbskega zunanega



## V nedeljo slovesno odprli podružnico Sovodenske Hranilnice

# Velika pridobitev za prebivalce Štandreža

Predsednik sovodenske Kmečko delavske hranilnice in posojilnice Miro Hmeljak je v nedeljo, 16. t.m., opoldne simbolično prerezal trak nove podružnice tega zavoda v Štandrežu. Gre za nadvse pomembno pridobitev, še zlasti za štandreško prebivalstvo, ki je tako dočakalo prvo bančno okence v domačem kraju. Sovodenska Hranilnica — po novem Zadružna kreditna banka — ki jo vodi ravnatelj Savo Ušaj (ta torej

ni ravnatelj nove podružnice, kot smo po pomoti pisali v prejšnji številki) se želi z novo podružnico približati ljudem in prav domačini so upraviteljem tega našega zavoda že izkazali hvaležnost in priznanje z res množično udeležbo na nedeljski slovesnosti. Prisotni so bili tudi številni ugledni gostje, med drugim senator Darko Bratina, podpredsednik deželne sveta FJK Miloš Budin, namestnik komisarja goriške občine

Flavio Mantini, direktor goriške podružnice zavoda Banca d'Italia Paolo Pellegrino, predsednik bančne sekcije pri Slovenskem deželnem gospodarskem združenju Pavel Milič ter številni bančniki in gospodarstveniki. Otvoritveno slovesnost je bogatilo srčno petje domačih zborov Štandrež in Oton Župančič. Nove prostore je blagoslovil župnik v Štandrežu Karlo Bolčina.

Predsednik Hranilnice Hmeljak je na slovesnosti tudi predstavil uslužbenca, ki bodo odslej na voljo domačinom. Podružnico bo vodila Adrijana Petean, pomagala pa ji bosta Sandro Corva in Robert Tabaj. Številni udeleženci so si nato ogledali nove lepo urejene in funkcionalne prostore.

Sovodenska Hranilnica, ki deluje že polnih 86 let in trenutno šteje preko 250 članov, namerava z odprtjem novega sedeža še utrditi obseg poslovanja in se približati svojim številnim strankam. Novi prostori med drugim odpirajo nove možnosti tudi glede kadrovskega zaposlovanja, saj je doslej delno tudi prostorska stiska onemogočila razširitev delovanja.



Posnetek s slovesnega odprtja nove podružnice v Štandrežu (foto D. Križmančič)

## RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 20. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Po poteh naših izseljencev; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marie von Thurn und Taxis: »Spomini na Rainerja Mario Rilkeja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 21. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marie von Thurn und Taxis: »Spomini na Rainerja Mario Rilkeja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Poslušajmo, rišimo in pišimo!«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 22. januarja ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Zdravo hrano do zdravega duha; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rozajanski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 »Ena se tebi je želja spolnila« — romantični sprehodi v nepopovljivo obdobje umetnosti; 16.00 75 let po svetovni vojni; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Prežihov Voranc: »Doberdob«.

■ NEDELJA, 23. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Jurček« (Pavel Golia); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Koroški obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditiv.

■ PONEDELJEK, 24. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: Izidor Predan; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marie von Thurn und Taxis: »Spomini na Rainerja Mario Rilkeja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda — radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Brezposelnost v svetu.

■ TOREK, 25. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marie von Thurn und Taxis: »Spomini na Rainerja Mario Rilkeja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda — radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Vice«.

■ SREDA, 26. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški obzornik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Marie von Thurn und Taxis: »Spomini na Rainerja Mario Rilkeja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Šest sodobnih tržaških pesnikov.

## Ambrož Kodelja Rdeča krizantema (2)

(Utrinek ob knjigi Radoslave Premrl Moj brat Janko-Vojko)



Ledine nad Idrijo

Ko mi je gospod Janko Žagar izročil knjigo Stanko Cajnkar »Oče naš«, mi je nekako takole rekel: »Ta knjiga je nekaj posebnega, prav zato vam jo poklanjam. Ko sem bil duhovnik v Ledinah nad Idrijo med zadnjo vojno, so k meni v župnišče prihajali partizani. Bili so domači, kot drugi vaščani. Redno smo pokopavali naše fante in celo titovko sem nosil med njihovim pogrebom namesto duhovniškega pokrivala — bireta. To so bili enkratni pogrebi. Ko vidite jokati može pa fante, tedaj prav gotovo veste, da so tiste solze nekaj bolečega, pa tudi iskrenega in obenem težkega. Partizanski pogrebi so v glavnem bili opravljeni na tiho in velikokrat sem partizane tudi spovedoval, če so prosili. Tako je bilo v Ledinah nad Idrijo. Ko pa sem prišel v Idrijo za dekana, je bila druga muzika. Tam so me imeli celo za izdajalca. V tistem času so v idrijskem kotlu nekateri politično ponoreli. Sicer so ponoreli tudi Francozi za časa francoske revolucije, pa le zakaj »bi štel v slabo« tedanjim idrijskim knapom, da so porušili požarno cerkev sv. Barbare, mi zažgali les za ostrešje, pa še marsikaj bi lahko našteval... Vrniva se raje v Ledine. Partizani so bili v župnišču redni

gostje, med njimi je bil tudi moj redni gost Janko Premrl — Vojko. Velikokrat me je prosil za kakšno knji-

go. V začetku sem imel pomisleke, pozneje pa sva se zblížala in je med nama prišlo do prijateljske povezave. Knjigo, ki se vam jo poklonil, pa mi je vrnil kakšen dan pred smrtjo. Lahko rečem, da je bila to knjiga, ki jo je verjetno prebral zadnjo ali vsaj med zadnjimi...«

Ob neki priliki pa sem le želel nekaj več izvedeti o tem legendarnem fantu, saj so nam ga v šolah predstavljali zelo zanimivo in evforično. Opisal mi ga je takole: »Bil je zelo razgledan fant. Rad se je pogovarjal, bil je pač tipičen Vipavec, poznalo pa se mu je, da je rad ukazoval — komandiral. Sicer pa sem tudi jaz zelo rad komandiral, ko sem bil stotnik v bivši avstroogrski vojski. Mogoče sva se prav zato dobro razumela, ker sva imela nekaj skupnega na tem področju...«

(Konec prihodnjič)

## Oblikovanje Slovincem nevarne...

ministra, s katerim se je bil srečal v Pordenonu, in povedal, da mu je ta obljubil vpogled v arhive bivše jugoslovanske tajne policije v Beogradu, tudi v tiste, ki da so jih Srbi odnesli iz Ljubljane in Zagreba ob razpadu Jugoslavije. Dejal je še, da bo moral enkrat v Beograd, a da za sedaj še ne gre, ker ne more skozi Zagreb direktno do Beograda. Povedal je tudi, da zbira denar, da bo lahko šel čez Madžarsko. Bilo je seveda še veliko žaljivih besed za vse, ki ne mislijo enako kot on in njegovi.

Da pa njegovo sejanje narodne mržnje ni bilo zaman, se vidi sedaj v Gorici. Prihaja namreč do snovanja politične formacije, na čelu katere je bivši pokrajinski odbornik Rodolfo Ziberna. Ta je sicer mlad politik, a je vseeno toliko premeten, da zbira okrog sebe ljudi, ki jim je delo Marca Piri-

ne več kot le poskus potvarjanja dejstev.

Politična formacija, ki bo nastopila na bližnjih občinskih volitvah v Gorici in se zbira okrog Ziberne, ima dva cilja, kot so te dni glasno napovedali. Prizadevali si bodo najprej, da na volitvah ne bi zmagale sile, ki se zbirajo okrog Demokratične stranke levice, naprednih demokratstjanov, socialistov, zelenih in Slovenske skupnosti. Drugi cilj pa je odprava »vseh privilegijev slovenske manjšine v Gorici!« Zanimivo je, da sta se jim pridružila dva bivša goriška župana in sicer Tuzzi ter Scarano.

Sejanje neresnic in polresnic torej tudi na Goriškem daje sadove. Ljudi, kot so Pirina in podobni, gotovo ne gre podcenjevati. Že Voltaire je nekoč dejal: »blatite in lažite, nekaj bo že ostalo!« Ta resnica drži kot pribita tudi na Goriškem. Slovenci se premalo zavedamo tega in smo na te stvari premalo pozorni. Ni razlogov za preplah, vendar moramo biti pozorni na take ljudi in na njihove laži ter sprenevedanja, ki zastrupljajo ozračje na Goriškem. Posebno pred občinskimi volitvami v Gorici moramo paziti, da ne bodo zmagale sile, ki o nas trosijo laži in zavajajo ljudi. Nekdo bi lahko rekel, da sami še niso nevarni, vendar je treba ugotoviti, da so idejno zelo blizu Severni ligi. Tako je na že omenjeni konferenci v Gorici sedela v prvi vrsti Ligina predsednica goriške pokrajine, ki je ob vsakem izbruhu proti partizanom in Slovincem navdušeno ploskala.

## Smrt XI. legislature

ti Južni Tirolci, ki bodo izgubili enega ali celo dva parlamentarca. Njihov priziv na ustavno sodišče je bil zavržen, zato se ob podpori matične države Avstrije nameravajo obrniti na mednarodno sodišče. O tem je bil te dni govor na Dunaju, kjer sta se sestala zunanja ministra Avstrije in Italije.

S predčasnim razpustom parlamenta je obtičal v njegovih predalih tudi predlog zakonske za-

ščite slovenske narodne manjšine v Italiji, ki je bil vložen pred kratkim in ki so ga tokrat bile izoblikovale prav vse komponente manjšine. Spet je torej ostala na mrtvi točki naša glavna zahteva in se zaradi tega ne italijanski politiki ne italijanska javnost prav nič ne razburjajo in nismo niti zdaleč deležni toliko skrbi, kot jo je deležna, kot smo pravkar omenili, judovska skupnost, čeprav je ta v Italiji po številu znatno manjša kot je naša skupnost.

Marko Tavčar

# V spomin na idejnega očeta neodvisne Slovenije

## Ob 10-letnici smrti Franca Jeze

»Se počutim svoboden kot divji kozel na sliki...« Tako je 21. maja 1970 pripisal »lepim pozdravom vsem« Franc Jeza, ki se je tiste dni nekje v Avstriji, z razglednico, na kateri je



Franc Jeza

upodobljen gams, spomnil kolegic in kolegov na radiu.

Skoraj polnih 24 let je minilo od tistega časa; 20. januarja 1994 pa bo deset let od smrti velikega Slovenca, nemirnega duha, garaškega in prodornega časnikarskega, literarnega in zgodovinskega peresa. Človeka s političnim in narodnim čutenjem, da malo takih, ki ga upravičeno lahko imamo za enega očetov — idejno gotovo (!) — neodvisne Slovenije.

V časih, ko je bilo smrtno nevarno imeti take misli, kaj šele jih izražati ali širiti v pisni obliki, je bil Franc Jeza, Štajerec, rojen na Hajdini pri Ptujju 30.12.1916, ob redkih somišljenikih človek, ki je deloval, se izpostavljal in izgoreval za to misel, za ta ideal.

Lahko si predstavljamo, kaj je pomenilo »biti svoboden« človeku, ki je doživel italijanske zapore, domobransko aretacijo in ječo v Ljubljani, ki je preživel Dachau in Ulberlingen ob Bodenskem jezeru. Lahko slutimo, kaj mu je pomenila svoboda, ko je doživel prve povojne komunistične razmere v novi Jugoslaviji in se odločil za beg, ki ga je izvedel jeseni 1948. Šest mesecev je preživel v begunskem ta-

borišču Frassetto di Altari pri Frosinonu in IRO pri Rimu, nato je prišel v Trst, kjer je dobil službo pri zavezniški poročevalski agenciji AIS, po vrnitvi Italije v Trst pa je kot neodvisen časnikar brez državljanstva in urejenih delovnih razmer delal na radiu Trst A.

Kaj je svoboda pomenila temu človeku, fizično drobnemu, a velike življenjske sile in globokega duha, je očitno iz vsebine člankov, ki jih je kmalu po prihodu v Trst napisal za reviji »Stvarnost« in »Stvarnost in svoboda«. V knjigi »Nova tlaka slovenskega naroda« (1959) pa je ob navajanju statističnih podatkov in člankov raznih listov dokazal, kako Jugoslavija izkorišča Slovenijo in utemeljeval potrebo po odcepitvi. Pomislimo, kolikšno vero je imel v vrednoto svobode, pravzaprav neodvisnosti Slovenije, ko je sredi šestdesetih let dal tiskati letake s pozivi po neodvisni Sloveniji in jih po pošti pošiljal preko meje ali jih v Trstu zatikal za brisalce avtomobilov s slovensko registracijo. Pred očmi je imel svobodno in neodvisno državo, republiko Slovenijo, tudi ko je v obdobju od leta 1978 do 1983 izdal pet samostojnih zbornikov s pomenljivimi

naslovi: Alternativa, Inicijativa, Demokracija, Akcija in Neodvisna Slovenija. Po izidu zadnjega ga je sredi marca 1983 zadela možganska kap, po kateri si je sicer opomogel, a ne dovolj, da bi lahko ponovno poprijel za pero in ustvarjal.

Mi bi se ga radi spominjali ne le kot človeka, ki je za radio pisal preglede tiska, jutranji koledarček, analize marsikaterega aktualnega dogodka oz. pisca prodornih člankov za Kulturno kroniko in še česa, za sproti. Imamo ga v spominu tudi in predvsem zaradi njegovega pisanja za Novi list, za katerega je ob člankih z najrazličnejšo vsebino pisal tudi novele in podlistke, etnografske in jezikovne študije, (saj je dokončal študij etnografije v Gradcu). Spomnili bi se ga radi tudi kot sodelavca Koledarja GMD in avtorja dveh knjig, ki sta izšli pri Goriški Mohorjevi družbi. To sta povest »Nevidna meja« in druge fantastične zgodbe ter knjiga »Spomini iz Taborišča«, ki je izšla po njegovi smrti, kot knjižna izdaja podlistkov »V dachauskih blokih« in »Tekma s smrtjo« sta izhajala v Novem listu.

Radi bi se ga spomnili, ob 10-letnici smrti, s kratkim odlomkom. Iz-

brali smo ga iz članka »Politični pluralizem in Slovenci«, ki je izšel leta 1983 v prej omenjenem zborniku »Neodvisna Slovenija«, ko pravi:

»Vse, kar lahko dosežemo Slovenci v prid slovenskih manjšin v drugih državah, lahko dosežemo samo preko diplomatskega delovanja neodvisne slovenske države, preko njene ugleda in z vplivom v mednarodnih organizacijah, npr. v Organizaciji združenih narodov, v katerih bo Slovenija včlanjena, ne pa s silo.

Pa tudi izraz »svobodna Slovenija« ne pomeni istega kot »neodvisna Slovenija«, kajti svobodna Slovenija pomeni v bistvu »demokracija Slovenija«, torej slovenska ozemlja, kjer se lahko čutijo Slovenci svobodni v smislu demokratičnih pravic in kjer lahko bolj ali manj svobodno uveljavljajo svoje narodnostne pravice v političnem življenju, v šoli, v kulturi, v gospodarskem življenju itd. Večjega in širšega pomena temu izrazu ni mogoče dati, razen v pomenu demokratična neodvisna slovenska država, a če je mišljeno z njim to, se je pač bolje izogibati dvoumnosti in odkrito povedati to, kar se ima res v mislih.«

Franc Jeza ni učakal svobodne in neodvisne Slovenije in mi nimamo tega veselja, da bi danes brali njegove članke in analize dogajanja v Sloveniji. Želeli pa bi si, da bi mu bila nekje na slovenskih tleh posvečena ulica ali bil postavljen kip, ki bi spominjal na njegovo vero v slovenstvo in slovenskega človeka.

V DSI so predstavili knjigo, ki je izšla ob avtorjevi 60-letnici

## Dolharjeve »Stezice« so dokument neke generacije za prihodnje rodove

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu so v ponedeljek, 17. januarja, pozdravili nov založniški uspeh v zamejstvu, knjigo »Stezice« Rafka Dolharja, ki jo je ob avtorjevi 60-letnici izdala založba Mladika. Predsednik DSI Sergij Pahor je uvodoma čestital pisatelju, nato pa prepustil besedo prof. Zori Tavčar, da podrobneje spregovori o avtorju in njegovem najnovejšem delu. »Med Dolharjevimi knjigami je umetniško najbolj zrela »Prgišče Krasa«, najbolj zanimiva pa je gotovo zadnja,« je med drugim poudarila. Kot je tudi napisala v spremni besedi k delu, najdemo v njem sicer manj liričnih opisov narave, »vendar pa je to knjiga, ki ni samo za današnjo rabo. Marsikaj bo ostalo kot dokument neke generacije, neke prisotnosti in s tem neke resnice o nas zamejcih za prihodnje rodove.«

Dolhar je svoje črtice razdelil v tri sklope: spominske, gorske in kraške, čeprav razlike med njimi niso tako jasno začrtane, saj se vsi trije žanri prepletajo med sabo, je v nadaljevanju še povedala prof. Tavčarjeva. Predvsem pa bo lahko vsak bralec takoj ugotovil, da

je avtor napisal knjigo zato, ker je imel res kaj povedati.

»Stezice« tudi po obliki nimajo prav ničesar zavidati knjigam iz raznih založb Slovenije. Grafično je delo izvirno in prijetno oblikoval tržaški arhitekt Pavel Magnani, fotografije pa je posnel sam avtor. Ob koncu srečanja v DSI je spregovoril tudi Rafko Dolhar, ki je nanizal nekaj podatkov o tem, kako je delo nastajalo ter odgo-

varjal na vprašanja kot npr. kje najde kljub svojim zadolžitvam — po poklicu je zdravnik in poučuje tudi na univerzi — ter aktivnemu političnemu udejstvovanju čas tudi za pisanje. Nekaj najzanimivejših odlomkov iz »Stezic« je prebral Livij Valenčič. Ob koncu so si udeleženci večera ogledali še razstavo Dolharjevih fotografij, posnetkov z gora in iz naših kraških vasi.



Na sliki (z desne) avtor knjige Rafko Dolhar, Zora Tavčar in Livij Valenčič med predstavitvijo v DSI (foto S. Ferrari)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Helmut Peschina  
BOŠ ŽE VIDELA  
monodrama

Igra Mira Sarđoč  
Režija Jože Babič

V petek, 21. in v  
ponedeljek, 24. t.m., ob 16. uri  
ABONMA RED H

v Kulturnem domu v Trstu

Z drugega dela strankinega kongresa v Bazovici

## »Obstoj Ssk nam omogoča, da lahko nastopamo kot politični subjekt«



Na sliki: pokrajinski tajnik Ssk Martin Breclj med podajanjem poročila. Za predsedniško mizo sedijo prof. A. Stefančič, dr. D. Legiša in M. Vatovec

»Vse več je znamenj, ki kažejo, da bi se naša globalna problematika lahko premaknila z mrtve točke, na kateri je toliko časa obsejala v škodo naši narodni skupnosti, pa tudi omikanemu sožitju v širšem obmejnem prostoru. V tem smislu so bistvenega pomena že nove in za nas ugodnejše politične razmere na deželni in krajevni ravni, zlasti na Tržaškem. Ugoden je tudi mednarodni kontekst, ki je vse bolj pozoren na manjšinsko problematiko nasploh. Pri tem seveda ne gre pozabiti pogajanj med Slovenijo in Italijo za tako imenovano posodobitev Osimskih sporazumov, pa tudi ne akcije seznanja mednarodne javnosti, ki jo je sprožila prav Slovenska skupnost. Gotovo bo zdaj veliko odvisno tudi od tega, kakšen bo novi parlament in kako bomo mi zastopani v njem, če sploh bomo.

»Vsekakor pa je jasno, da bomo morali veliko svojih naporov v bližnji prihodnosti usmeriti prav na vsedržavno raven. Za dosego teh ciljev pa bomo morali kajpak najti prave zaveznike. Potrebno je tudi, da bi si utrdili slog znotraj naše narodnostne skupnosti, da bi opravili preživete monopole in sploh vse, kar že v naši organiziranosti predstavlja vir trenja in nesoglasij. Zadnjič sem omenil možnost, da bi osnovali skupno predstavniško telo, recimo na vsemanjšinskih volitvah izvoljeni Narodni svet Slovencev v Italiji.

Gornje besede je v svojem poročilu izrekel tržaški pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj na drugem delu strankinega kongresa, ki je bil v soboto, 15. januarja, v Bazovici. Prvi del je bil pred tremi meseci, torej pred pomembnimi volilnimi preizkušnjami na Tržaškem. Na so-

botnem srečanju so delegati izvolili novi pokrajinski svet Slovenske skupnosti, ki šteje 31 članov z možnostjo kooptacije še treh. Soglasno je bil ob koncu odobren sklepni dokument. Udeleženci so besedilo, ki ga objavljamo posebej, odobrili soglasno in v njem je povzeto bistvo načrtov edine slovenske stranke.

Pokrajinski tajnik Martin Breclj je pozitivno ocenil nedavne volitve v treh občinah — tržaški, devinsko-nabrežinski in miljski — čeprav je politični razplet v mestnih rajonskih sosvetih nekoliko zameglil slovenski volilni uspeh. V petih mestnih krajevnih sosvetih so se namreč spletle desničarsko-nacionalistične večine, za kar nosi odgovornost predvsem Severna liga, ki se je povezala s stari in zato hlimi silami. Kljub vsemu, je poudaril Breclj, pa je »Operacija Illy« vendarle obrnila stran v zgodovini Trsta in kaže, da ne bo ostala izolirana, vsaj na deželni ravni ne. O tem priča nedavna zamenjava na čelu deželne uprave, kjer je DSL prvič v zgodovini v večini. »Upajmo — je menil pokrajinski tajnik Ssk, — da bo to imelo pozitivne učinke tudi za obstoj in razvoj naše narodnostne skupnosti, na katero je resnici na ljubo znala biti pozorna tudi Fontaninijeva deželna uprava.«

Breclj je nato opozoril na temeljne napotke za bodoče volilne preizkušnje. Predvsem je poudaril potrebo po minimalni zajemni zastopnosti Slovencev v Italiji v izvoljenih telesih. (»Res je, da smo se tokrat znašli na strani zmagovalcev in smo bili zato deležni volilnih nagrad, toda nikjer ni rečeno, da bo vedno tako.«) Obžaloval pa je dejstvo, da celo

v vrstah manjšine niso vsi prepričani zagovorniki zagotovljenega zastopstva. Nujen zaključek, ki izhaja iz zadnjih volitev je, da se bo ob sedanjih volilnih zakonodajni nujno povezovanje. Seveda se tu predvsem postavlja vprašanje, s kom, je dejal, Breclj. »Tretja ugotovitev oziroma nauk, ki izhaja iz zadnjih volilnih preizkušenj, pa je tudi ta, da je slovenska politična stranka potrebna in koristna tudi v novih volilnih oziroma političnih razmerah. Ko ne bi imeli svoje politične organizacije, bi na zadnjih volitvah prav gotovo izvolili manj slovenskih predstavnikov. Poleg tega pa nam obstoj Ssk omogoča, da smo enakopraven sogovornik pri sklepanju volilnih zavezništev in po njih, skratka, da lahko nastopamo kot politični subjekt.« Vse te načelne ugotovitve bomo morali kmalu spet preveriti v novih preizkušnjah, je nadaljeval Martin Breclj, saj nas v naslednjih mesecih čakajo parlamentarne, pokrajinske in evropske volitve.

Precejšnjo pozornost je pokrajinski tajnik v svojem poročilu namenil tudi vprašanju teritorija. Prav zdaj se deželna uprava pripravlja na izdelavo novega urbanističnega oziroma teritorialnega načrta, podobno pokrajinska uprava, posamezne občine pa se spopadajo s potrebo po reviziji splošnih regulacijskih načrtov. »Zaradi vsega tega — je nadaljeval Breclj — ostaja slej ko prej utemeljena oziroma je postala še posebno aktualna naša stara zahteva, da bi Dežela priredila posebno

Seveda so številna vprašanja naše narodnostne skupnosti še nerešeni — od cestnih tabel, na katere se le tu pa tam skoraj prikrade kako slovensko ime, do krize naših kulturnih ustanov, športnih organizacij, tiska, slovenskih šol, obljubljenih a neuresničenih televizijskih sporedov in dejstva, da je naš temeljni pravni status še vedno neurejen. »Očitno je — je menil Martin Breclj — da bi morali vso to problematiko reševati na doslednejši, predvsem pa na bolj organiziran način. In prav tu bi Ssk morala odigrati aktivnejšo vlogo.«

Uvodnemu poročilu, ki je bilo že samo po sebi dovolj izčrpno, so sledila izvajanja številnih članov stranke. Glavni poudarek so dali predvsem vprašanju bližnjih volilnih preizkušenj in povezavam z drugimi silami. Marsikdo je tudi opozoril na probleme posameznih okrajev, sekcij, na vprašanje organiziranosti stranke, ženske zastopnosti, mladinske sekcije, vsi pa so osvojili izvajanja strankinega pokrajinskega tajnika.

Posegel je tudi deželni tajnik Ivo Jevnikar, ki je predvsem poudaril, da se Slovenska skupnost nikakor ne sme izneveriti zaupanju naših ljudi in da mora s tem v skladu sklepati volilne povezave v prihodnjih mesecih. Govoril je tudi o drastičnem krčenju državnih prispevkov za manjšinske ustanove, kar 2 milijardi manj, in izrazil upanje, da le še ni vse izgubljeno in da je mogoče pri pristojnih telesih še doseči, da bi naše ustanove dobile vsaj toliko kot s prejšnjim finančnim zakonom, čeprav bi za dostojno preživetje potrebovale več. Jevnikar je v svojem posegu tudi opozoril, da je za manjšino nezdravo in tudi nevarno vpletanje v politične spore tako v Italiji kot v Sloveni-

### Novi pokrajinski svet Slovenske skupnosti

BRECELJ Martin  
TUL Alojz  
LAPORNIK Maja  
JEVNIKAR Ivo  
SLOBEC David  
BRECELJ Marjan  
MOČNIK Peter  
STEFANČIČ Aldo  
FURLAN Aleksander  
MAHNIČ Sergij  
MAVER Marij

ŠAVRON Danilo  
TERČON Mitja  
BERDON Andrej  
GUŠTIN Franko  
LISJAK Henrik  
PETERLIN Ivan  
FORČIČ Edvin  
SLAVEC Branko  
VIDONI Robi  
ŽERJAL Ivan

GASPERŠIČ Anton  
KRAPEŽ Edi  
PEČENKO Josip  
SLAMA Boris  
ŠKERK Josip  
ZIDARIČ Ivan  
PAHOR Sergij  
PETAROS Robert  
ŠTOKA Drago  
UDOVIČ Marko

konferenco o tržaškem teritoriju, na kateri bi začrtali obrise novega razvojnega modela za našo pokrajino. Dežela se je v tem smislu skupno s pokrajino in drugimi krajevnimi upravami zadnjič obvezala 13. aprila 1990 ob sklenitvi sporazuma za namestitev sinhrotrona pri Bazovici in pričakovati je, da bo novo deželno vodstvo to obvezo spoštovalo.«

ji. »Manjšina naj bo nad strankarskimi interesi«, je poudaril. Govoril je tudi o pomembnem koraku, ki ga je naša skupnost storila s tem, da je večji del njenih predstavnikov predložil v parlamentu osnutek za zaščito, ter o krizi, ki je zajela vsa področja našega življenja. Premostiti jih bo mogoče le s skupnimi močmi in prizadevanji.

## Sklepni dokument kongresa

Tržaški pokrajinski kongres Slovenske skupnosti, zbran 15. januarja 1994 v Bazovici, osvaja vodilne ugotovitve in smernice poročila političnega tajnika, tako kar zadeva volilno problematiko, kot tudi ostala vprašanja.

Spričo bližnjega razpusta parlamenta poudarja nujnost, da stranka in njeni somišljeniki tudi na predčasnih parlamentarnih volitvah prispevajo k uveljavitvi odprtih in demokratičnih sil ter k izvolitvi slovenskih parlamentarcev, ki naj bodo izrez vse slovenske manjšine. Pri tem potrjuje zahtevo po zakonsko zajamčeni prisotnosti Slovencev v vseh izvoljenih predstavniških telesih.

Državne oblasti poziva, naj takoj rešijo vprašanje financiranja slovenskih kulturnih in drugih dejavnosti v skladu z resnično voljo parlamenta in naj končno resno pristopijo k vprašanju pravične manjšinske zaščite tako v notranjem pravu kot na mednarodnopravni ravni. Matično domovino poziva, naj dosledno podpira upravičene zahteve naše narodnostne skupnosti in na vseh ravneh utrjuje skupni slovenski prostor v duhu enakopravnosti in medsebojnega sodelovanja, pri čemer mora biti vprašanje slovenskih manjšin nadstrankarski nacionalni interes vseh političnih sil.

Nove strankine organe poziva k spoštovanju strankine politične identitete, k utrjevanju samostojnega političnega subjekta, ki je še posebej nujen potreben v nelahkih časih splošnih sprememb, in k oblikovanju daljnoročne strategije — tudi v sodelovanju z izrazi civilne družbe in s strokovnimi združenji —, ki naj zajame ne le narodnopolitična vprašanja, problem povezovanja, enakopravnih odnosov v narodnostni skupnosti ter skupnega predstavnštva manjšine, temveč tudi gospodarsko, družbeno in kulturno življenje, šolstvo, šport in naše ustanove ter organizacije.

Nadalje jim priporoča, da v okviru oblikovanja novih urbanističnih instrumentov zahteva izpolnitev obveze o konferenci o teritoriju tržaške pokrajine oziroma ob nadaljnjem zavlačenju spodbudi izvedbo take pobude znotraj same manjšine.

Nazadnje kongres pooblašča novoizvoljeni pokrajinski svet, da v skladu s politiko »odprtih vrat« kooptira v svet tri vidne in zaslužne osebnosti, ki so pripravljene delati v duhu strankinih načel.

## 50-letnica deklaracije v Chivassu

(Za pravice narodnosti alpskega loka)

Dne 19. decembra 1943 so v piemontskem mestecu Chivasso pri Turinu predstavniki narodnih skupnosti alpskega loka (v glavnem zahodnega) podpisali pomemben dokument, ki govori o pravicah narodov in kultur zadevnih ljudstev. Zato je umestno, da se tega dogodka spomnimo tudi na straneh našega lista, čeprav smo že v začetku novega leta. Med podpisniki oz. avtorji listine so bili znani predstavniki tamkajšnjega javnega življenja kot Emil Chanoux, znani predvojni valdostanski voditelj, nato Osvaldo Coisson, Gustavo Malan (ki je tudi govoril na nedavnem kongresu v Saint-Vincentu) in drugi.

Kaj pravzaprav pravi deklaracija v Chivassu? V začetku opozarja na tragične in usodne posledice dvajsetletne fašistične diktature, ki je hotela uničiti vsako kulturno-jezikovno in socialno identiteto narodov alpskega loka. Po teh premisah zgodovinskega in načelnega značaja (svoboda jezika in kulta) — šlo je tudi za valdeško protestantsko prebivalstvo — podpisniki izjave zahtevajo upravno in politično avtonomijo, nato šolsko in kulturno samoupravo in še gospodarsko avtonomijo. Posebej se še poudarja, da morajo biti politične in upravne funkcije v rokah krajevnih prebivalcev.

Nas še posebej zanima tisti del izjave, ki govori o jezikovni in kulturni problematiki. Zato citiramo dobesedno tri osnovne točke, s tem v zvezi:

1) pravica do rabe krajevnega jezika, kjer ta obstaja, poleg italijanskega v vseh javnih aktih in v krajevnem tisku;

2) pravica do pouka materinega jezika v šolah vseh vrst in stopenj z jamstvi pri natečajih, kjer mora izhajati sposobnost učiteljev za tak pouk. Tak pouk bo podvržen nadzorstvu ali vodstvu ustreznega krajevnega sveta;

3) takojšnja vrnitev vseh krajevnih imen.

To je samo nekaj glavnih obrisov in točk te deklaracije, ki je nedvomno pomembna za vse narodne skupnosti v alpskem loku. In tudi če Slovenci pri tem nismo bili neposredno udeleženi, pa gotovo lahko ta načela veljajo tudi za nas. Nekatera so v glavnem že uresničena, druga pa še čakajo na zakonsko ureditev. Na nas je, da s svojimi močmi in posebej s posredovanjem manjšinskih partnerjev k temu prispevamo. Listina v Chivassu pa je za vse nas zgodovinska »magna charta«, ki je že pred koncem druge vojne začrtala novo pot v tem oziru.

a. b.

## Tržaški občinski svetovalec Peter Močnik o prvem mesecu delovanja

### »Odnos z županom Illyjem je korekten«

Dr. Peter Močnik je na decembrskih občinskih volitvah v Trstu prejel daleč najvišje število preferenčnih glasov na listah Zaveznštva za Trst, na katerih je kandidiral kot predstavnik Slovenske skupnosti. Sicer je pravnik — vodi odvetniško pisarno v središču Trsta — in višješolski profesor. Poučuje pravo in ekonomijo na DTTZ Žiga Zois v Trstu. Zaprošili smo ga za mnenje o prvem mesecu delovanja nove občinske uprave.



Menim, da obračun po prvem mesecu ni negativen, v kolikor smo že v decembru imeli tri zasedanja in eno v januarju. Zaradi bojkotiranja del s strani Staffierijevega bloka, kateremu se je pridružila Severna liga, smo po izredno dolgi in, po njihovi zasluzi, nekonstruktivni razpravi, izglasovali konec pogovorov in je tako opozicija ugotovila, da obstrukcija ni več možna in da mora biti njen pristop koristen. Spremenila je tako svoj politični odnos do dela, zlasti v raznih komisijah in je občinski svet tudi sprejel nekatere njene popravke.

Odnos z županom Illyjem je precej korekten, odborniki so redno prisotni na sejah in so vedno na razpolago, ker delajo s polnim urnikom. Župan pa redno dela tudi 10 do 12 ur dnevno. Nova uprava ima veliko voljo do dela.

**Kakšen je odnos nove občinske uprave do slovenske manjšine?**

Lahko ocenim le nekatera dejstva. Župan je podpisal deželni zakon št. 16, ki je sprostil 15 milijard za izvajanje zakona o Krasu. Gre za pozitivno dejanje, prejšnji župan Staffieri je namreč to zaustavil. Za vso drugo problematiko še nismo sicer imeli možnosti, da bi župana Illyja bolje spoznali.

Vem, da bomo morali nekaj ukrepati v zvezi s prisotnostjo prevajalcev na sejah rajonskih svetov, vendar menim, da gre tudi za odgovornost občinskega tajnika in prav z njim se bom pogovoril za rešitev nastalih težav, da ne bo prišlo do ponovne kršitve pravnih krajevnih konzult.

**Kakšni so tvoji bližnji načrti v upravi in kaj si od nje pričakuješ?**

Načrtov je veliko. S strankarskim kolegom Berdonom sva si delo razdelila, tako da sva vsak v treh različnih komisijah. On je prisoten tudi v šolski komisiji in se bo med drugim potegoval za slovenske jasli, ki jih že dolgo let pričakujemo, za podpore kulturnim ustanovam, kulturnim in športnim društvom ter za ureditev športnih prostorov.

Prva moja večja naloga bo regulacijski načrt. Kmalu bo zasedala urbanistična komisija, sem pa med drugim prisoten v komisiji za javna dela, ki jo tudi čakajo pomembne naloge, in sicer od vprašanja greznice na Krasu do obnavljanja nekaterih infrastruktur. Upam, da bomo našli sodelovanje pri ostalih večinskih partnerjih in da bomo skupno reševali razna pomembna odprta vprašanja, od pomanjkanja delovnih mest do izpopolnitve in posodobitve infrastruktur, ki so potrebne za naše ljudi na Krasu in za celotno mesto.

(Dar)

**Društvo Slovencev Miljske občine, župnija Milje in Zveza cerkvenih pevskih zborov — Trst**

prirejajo

**Koncert božičnih pesmi**

V stolnici v Miljah v nedeljo, 23. januarja, ob 20. uri

Nastopa Združeni tržaški moški zbor pod vodstvom Aleksandre Pertot. Na orgle spremlja Vinko Škerlavaj.

SKRD »Jadro« iz Ronk vabi člane in druge prijatelje iz Laškega v četrtek, 27. januarja, ob 20. uri, na sedež društva v Romjanu, Trg sv. Štefana 1, na srečanje z

dr. Aleksandrom Furlanom, ki bo z diapozitivi prikazal svoje potovanje po ZDA.

*Prireditve v Kostanjevici ob 150-letnici rojstva jezikoslovca p. Stanislava Škrabca*

## »Naša slovenščina je eden najlepših jezikov na svetu«

»Naša slovenščina je eden najlepših jezikov na svetu«. To so besede velikega ljubitelja, strokovnjaka in vnetega zagovornika svojega materinega jezika, p. Stanislava Škrabca. Po teh besedah nam je takoj jasno, kaj je Stanislavu Škrabcu slovenski jezik pomenil.



Škrabec je nedvomno bil največji jezikoslovec in slovenist 19. stoletja. Kot pater je živel in delal v Kostanjevici 42 let, zato je letos, ob 150-letnici njegovega rojstva, frančiškanski samostan sklenil prirediti prve Škrabčeve dneve. Ti bodo, kot kaže, postali vsakoletna prireditve in prilika za nadaljnje odkrivanje tega premalo poznane jezikoslovca.

Škrabčevi dnevi so se pričeli na Kostanjevici 7. januarja in sicer z mašo zadušnico, ki jo je daroval koprski škof msgr. Metod Pirih. Po njej je sledila otvoritev razstave dokumentarnega gradiva o Škrabčevem življenju in delu. Organizacijski odbor, ki ga vodi p. Niko Žvokelj in častni odbor, katerega predsednik je dr. Jože Toporišič, načrtujeta, da bi drugi del Škrabčevih dnevov potekal med 11. in 14. majem. Namenjen bo strokovnoznanstveni obdelavi Škrabčevega dela. V tem sklopu naj bi se odvijal tudi dvo-dnevni simpozij in okrogla miza,

ki jo bo predvidoma vodil dr. Jože Toporišič.

Vse svoje delo je Škrabec objavljajal na platnicah mesečnika Cvetje iz vrtov sv. Frančiška, ki ga je sam urejal celih 36 let. Čeprav so bile na prvi pogled Škrabčeve delavne razmere zelo skromne, se je v tolikih letih nabralo nad 1200 strani jezikovnih obravnav in spisov. Med najbolj znanimi je nedvomno razprava o glasu in naglasu našega jezika, s katero je Škrabec zaslovel ne samo doma ampak tudi drugod po svetu. Kot je povedal dr. Jože Toporišič je Škrabčeva slovenščina, čeprav preprosta, vseskozi zelo lepa in kultivirana. Poleg tega pa njegov slog odlikujejo »oblikovalna moč, izrazita jezikovna sila in dognanost«.

Škrabec je poleg svojega strokovnega dela zapustil na Kostanjevici tudi bogato knjižnico, ta pa je zaradi neurejenosti žal že dalj časa zaprta. Organizacijski odbor si je zadal tudi cilj, da ta in še številne druge probleme reši, saj, kot je poudaril p. Niko Žvokelj, je skrajni čas »da se začnemo zavedati kulturnega, zgodovinskega in duhovnega bogastva, ki ga hrani frančiškanski samostan na Kostanjevici«.

Ivan Žerjal

## Slavje ob 25-letnici »Števerjanskega vestnika«



Nastopajoči na odru Sedejevega doma

V Sedejevem domu v Števerjanu je bilo v četrtek, 13. januarja, slavje ob 25-letnici rednega izhajanja »Števerjanskega vestnika«. Prva številka tega vaškega glasila je izšla 12. januarja 1969. Proslava je potekala v prijetnem domačem vzdušju. Pričela se je z nastopom moškega pevskega zbora »F. B. Sedej«, ki je oblikoval kulturni del sporeda. Nato je spregovoril predsednik istoimenskega domačega društva, ki je najprej prisrčno pozdravil vse prisotne, nato pa je povedal nekaj zanimivih podatkov o samem »Števerjanskem vestniku«, o njegovem delovanju, težavah in uspehih.

Marjan Terpin, eden od ustanoviteljev vestnika, je povedal, kako se je porodila zamisel za nastanek tega lista. Pobudo je že v zgodnjih 50. letih dal števerjanski kaplan g. Cotič. Vendar pa takrat časi še niso bili zreli, zato je ta ideja zaživela šele leta 1969. Za 25 let trajajoče neprekinjeno izhajanje, je med drugim povedal Terpin, se je treba zahvaliti tudi sodelovanju mladih, ki so vedno radi priskočili na pomoč. Tako je vestnik lahko vse to obdobje sledil razvoju časov in vedno prinašal kaj novega.

Udeleženci slovesnosti so se nato še nekaj časa zadržali v društvenih prostorih in si ogledali zbirko vseh domačih vestnikov, ki so izšli v tem času. Skupno je izšlo 176 števil, kar odgovarja 2331 stranem.

Ivan Vogrič

## Tečaj za zborovodje v Gorici

V okviru Zveze slovensko katoliške prosvete v Gorici bo od 29. januarja do 5. februarja tečaj za zborovodje otroških in mladinskih pevskih zborov. Namenjen je tudi učiteljem in pedagogom, ki poučujejo na nižjih glasbenih šolah. Rok za vpis zapade 20. januarja, prijavnico pa je treba poslati na sedež Zveze, Viale XX Settembre 85, 34170 Gorica.

Vsak udeleženec tečaja, ki bo potekal v dvorani A. Gregorčič v Štandrežu, bo dobil mapo z notnim gradivom. Skupaj s prijavnico pa lahko vsakdo odda skladbe, ki jih je izbral za svoj zbor in bi jih želel obdelati na seminarju. Spored tečaja je naslednji:

- 1. Sobota, 29. januarja 1994, od 17. do 19. ure**  
UVOD IN SPLOŠNI NAPOTKI GLEDE IZBIRE REPERTOARJA IN VOKALNA TEHNIKA (prof. Franka Žgavec)
- 2. Nedelja, 30. januarja 1994, od 9. do 13. ure**  
ANALIZA SKLADBE IN POSTOPEK UČENJA SLEDNJE (prof. Hilarij Lavrenčič)
- 3. Torek, 1. februarja 1994, od 20. do 22. ure**  
GLASBENA DELAVNICA (prof. Stojan Kuret, pianist prof. Michela De Castro)
- 4. Sreda, 2. februarja 1994, od 20. do 22. ure**  
GLASBENA DELAVNICA (prof. Stojan Kuret, pianist prof. Michela De Castro)
- 5. Četrtek, 3. februarja 1994, od 19. do 22.30 ure**  
SPREMLJAVA Z ORFF—INSTRUMENTI (prof. Mirko Slosar)  
**Sobota, 5. februarja 1994, od 8.30 do 14. ure**  
SPREMLJAVA Z ORFF—INSTRUMENTI (prof. Mirko Slosar)
- 6. Sobota, 5. februarja 1994, od 15. do 16. ure**  
DELO Z ZBOROM (prof. Stojan Kuret)
- 7. Sobota, 6. februarja 1994, od 16. do 17. ure**  
DELO Z ZBOROM (prof. Stojan Kuret)

### DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu

V ponedeljek, 24. januarja, bo gost večera časnika

### PAOLO RUMIZ

avtor knjige »La linea dei mirtilli«

Srečanje bo ob 20.30 v Peterlinovi dvorani

## Sestanek deželnega zbora Furlanije-Juljske krajine

Deželni zbor Furlanije-Juljske krajine se bo sestal prihodnji teden in razpravljajal o programskih izjavah novega predsednika deželne vlade Renza Travanuta. Ta je medtem že porazdelil funkcije posameznim odbornikom, ki jih je skupno deset. Med njimi je tudi disidentka Severne lige Anna Sdraulig. Zaupanja ji je bila skrb za civilno zaščito, lov in ribolov. Sdrauligova izhaja iz znane beneško-slovenske družine iz Klodiča.

\* \* \*

Slovensko planinsko društvo v Gorici je ob stoletnici organiziranega planinstva na Slovenskem izdalo knjigo o krajevnih, ledinskih in vodilnih imenih v Števerjanu. Publikacija, ki je sad raziskave na terenu in jo dopolnjuje bogato arhivsko gradivo, bodo predstavili v petek, 21. januarja, ob 20. uri v prostorih kulturnega društva »Briški grič« na Bukovju v Števerjanu.

## Sto števil goriške revije Iniziativa Isontina

Pred dnevi je bil v dvorani goriškega pokrajinskega sveta kulturni večer, posvečen reviji Iniziativa Isontina ob njeni stoti številki. Revija, ki jo izdaja študijski center sen. Rizzati, izhaja nad trideset let in ima v goriškem prostoru nedvomno velik pomen. Ves čas svojega izhajanja si je prizadevala (in si to še danes) za vzpostavitev novega in prijateljskega vzdušja med italijanskim oz. furlanskim in slovenskim delom Gorice, pa tudi za novo politiko odprte meje. Naj še dodamo, da je pri reviji v vseh teh časih sodelovalo tudi veliko slovenskih piscev s to stran in on stran meje.

Na večeru je najprej spregovoril predsednik centra Rizzati inž. Niccolò Fornasir in predstavil oba predavatelja, ki sta bila urednik revije Celso Macor in prof. Sergio Tavano. Prvi je prikazal vlogo in pomen goriške kulturne revije, ki je v dobrem tridesetletju odločilno prispevala k nastanku novega tudi političnega vzdušja na Goriškem. Padli so razni zidovi še pred berlinskimi in nastal je novi duh sodelovanja in prijateljstva predvsem v kulturnih krogih (t.im. Geist von Görz – goriški duh, kot so ga poimenovali v Avstriji). Prof. Tavano pa je uokviril svoj poseg v bližnjo tisočletnico Gorice, ki bo v letu 2001, saj je takratni nemško-rimski cesar Oton III. leta 1001 v nekem dokumentu prvi omenjal »mesto, ki se v slovenskem jeziku imenuje Gorica«. Nato je govornik glasno razmišljal o vlogi različnih kultur (neolatinske, nemške, slovenske), ki so kasneje sooblikovale Gorico in tako že zgodaj ustvarile klimo zgledega sožitja v tem delu Srednje Evrope.

## Iz trojezične pesniške zbirke prof. Silvija Dominija iz Ronk

V duhu dejanskega kulturnega sodelovanja z našimi sosedi je Goriška pokrajinska uprava lani izdala italijanskemu narečnemu pesniku prof. Silviju Dominiju iz Ronk trijezično antologijsko zbirko *Vistu de verdo / Vestito di verde / Zeleno oblečen*. Iz bizjaščine v italijanščino je pesmi prevedel avtor, v slovenščino pa Jolka Milič, ki je zbirko tudi uredila. Dve poeziji objavljamo.

### SVETA KATARINA\*

*Konica  
se zasadi  
v meso.  
Kdo ti je rekel,  
da je življenje  
spev listov  
in hrepenenje rož  
v sinjini?  
Le pitaj se s praznimi upi  
in išči slavo  
s petjem  
in barvami.  
Ampak živeti je umirati  
po kapljicah, ki padajo  
druga za drugo  
kot listje ob sveti Katarini.*

### MATI BOŽJA

*Na zidu  
uličice,  
čisto obledelo,  
se mi še vedno smehljaš  
skozi razpokline.  
Čutim, da sem zgubil  
barve tudi sam.  
Tiste najbolj žive.*

*Zato se, mimo grede,  
prekrižam.*

\* Opomba prev.:  
25. novembra je praznik sv. Katarine Aleksandrijske.

## Občni zbor Sindikata slovenske šole

»Včasih smo sami krivi, če ne uveljavimo možnosti,  
ki jih na področju šolstva določa zakon«



Tako je bilo na občnem zboru SSS na Opčinah (foto D. Križmančič)

Slovenska šola v zamejstvu se spopriema s starimi težavami in zahtevami, med katerimi je vprašanje uresničitve avtonomije za slovenske šole le eno ali mogoče najpomembnejše vprašanje. V sedanjem času, ko država doživlja splošne in korenite notranje spremembe, pa je mogoče resnično nastopil pravi trenutek, ko bo tudi slovenska šola v Italiji dosegla nekatere cilje, ki naj bi izboljšali njeno raven.

To je na kratko povzeto sporočilo občnega zbora Sindikata slovenske šole v Trstu, ki je bil v četrtek, 13. t.m. na Opčinah. Pred polno dvorano Prosvetnega doma je uvodoma tajnica prof. Živka Marc orisala položaj slovenskega šolstva na Tržaškem. Ugotovila je, da razmere niso urejene, da je prišlo do nerazumljivih zapletov glede dodeljevanja štipendij, do preklica natečaja za učitelje, ki bi moral biti novembra lani, izrazila je potrebo, da bi prišlo do boljšega delovanja sklada za knjige, predvsem pa je poudarila, da se bodo morali vsa manjšina in vsi njeni družbeno-politični, kulturni in gospodarski krogi zavzeti, da bo prišlo do takih sprememb, ki bi lahko privedle do samostojnega šolskega okraja za slovenske šole, kar bi zagotovilo večjo avtonomijo in tudi možnost rasti našemu šolstvu.

Drugi tajnik sindikata, Pavel Čok, je podrobneje orisal delovanje sindikata samega in tudi sodelovanje z drugimi sorodnimi sindikalnimi zvezami. Prof. Josip Pečenko pa je kot predstavnik slovenskih šol v državnem šolskem svetu razčlenil nekaj problemov in izrazil mnenje, da smo včasih sami krivi, če ne dosežemo vsega, kar na področju šolstva predvideva zakon. Sledili so pozdravi predstavnikov vsedravnih šolskih sindikatov, predstavnik Sindikata slovenske šole iz Gorice Leopolda Devetaka in predstavnice šolskih sindikatov slovenske obalne regije, Mezgečeve. Zanimiv je bil poseg Heidi Crepez, ki je orisala stanje šol z nemškim učnim jezikom na Južnem Tirolskem ter njihovo zavzemanje za večjo neodvisnost od Rima. Pozdravili so še Ravel Kodrič za Glasbeno matico, Martin Breclj za Slovensko skupnost, Majda Baša v imenu Slavističnega društva in Ksenija Dobrila za SKGZ. Blagajniško poročilo je podal prof. Stanko Salvi, po razrešnici so bile na vrsti volitve. Udeleženci občnega zbora so skoraj v celoti potrdili sedanji odbor. Izvoljeni si bodo na prvi seji porazdelili funkcije.

## Janko Jež

(3)

## Santin in Marin pobratima

(Dopisovanje med katoliškim nadškofom in voltairjanskim svobodomislecem)

Marinova osemdesetletnica rojstva nudi pesniku možnost, da skuša sprožiti pri Santinu katarzo, ki jo že dolgo pričakuje. Ve, da je bila poezija zanj greda opojnih vrtic, zato sodi, da bo veza za Santina prav gotovo vrt preropenja. Sovpadla je s Santinovo prošnjo za sprejem njegovega odstopa zaradi službene starostne meje in papeževega odgovora, naj do preklica ostane na svojem mestu. Santin je s papeževo odločitvijo zadovoljen in pravi: »Starost, če jo zavestno živimo, je žalostna in težka preizkušnja. Je agonija, prava agonija, ki lahko traja mnogo let.« Prav gotovo sodi, da bo v teh dolgih letih agonije katarza pri obeh silila na dan. Santin mu torej odgovarja:

»Pri najinih letih je, kot da bi bila na vrhu gore. Spodaj je vsa preteklost, ki jo doživljamo z novimi očmi, in vso sedanost presojamo brez izborenj in odpustov, pravično. Mislim, da je naš položaj privilegiran. Gledam naprej. Bog nam prihaja naproti in mi stopamo proti Njemu kot otroci, z zaupanjem. Vaša plodovita leta bodo ostala. Poezija je kot veter, ki nas boža in odhaja, toda gane in grabi v naši notranjosti.«

Santin pričakuje, da bo vzpon na vrh gore življenja pri prijatelju pesniku sprožila težko pričakovano katarzo, o svoji pa ne govori. Niti smrt don Marzarija ga ne spravi z ravnovesja. Santin in Marin ugotavljata, da je šlo za skupnega prijatelja, vendar je to prijateljstvo imelo različne korenine, ki so vsakega od njih na poseben način označevale. Oba pa jih skušata blažiti, Marin ne preveč zadržano, Santin pa se pri tem poslužuje precejšnje previdnosti. Z Marzarijem je ravnal dvolično, kajti kot duhovnik, ki je spadal v vodstvo liberalno usmerjenega medvojnega odporniškega gibanja, mu je s svojimi socialnimi programi bil odveč spricho nacionalističnega zasuka večine katoliških krogov v Trstu. Zda se pri obeh dopisovanje kritično zaostruje in spopad izbruhne ob Santinovi upokojitvi leta 1975. Marin čuti nekakšno utesnjenost pri siceršnji možnosti razmaha svojega dojemanja življenja in si prostost, ki mu je sproti uhajala zaradi Santinovega slepomišenja, začena sam prisvajati.

Santin je pripravil rokopis svojih spominov z naslovom »Al tramonto - Ob zatonu«. Preseneča, da ga ni takoj izročil kakšni založbi, kot je običaj. Zavedal se je svojega odgovornega položaja, vendar se je le odločil, da pred tem vpraša voltairjansko navdahnjenega prijatelja, kaj meni o rokopisu.

»Zadržuje me od takojšnjega tiska tega že natipkanega, a še ne dodelane rokopisa zavest, da gre skromno delo, še ne docela dojet, sestavljeno iz navadnih zapiskov, ki si brez reda sledijo. Zadržuje me posebno zavest, da v spominih morda iščem sam sebe in svoje povečanje. To bi bilo nespametno in ne krščansko. Odkrito Vam povem, da me te misli prizadevajo. Po-

# Gospodarsko izboljšanje konec tega leta?

Pogovor z inž. Aljošo Veselom

Inž. Aljoša Vesel je bil v svoji karieri dolgo let industrijski funkcionar, ubadal se je zlasti z gospodarskimi vprašanji v podjetjih. Začel je leta 1950 v tovarni avtomobilov FIAT v Turinu, nekaj let kasneje pa se je vrnil v Trst in postal eden izmed vodilnih funkcionarjev tovarne Velikih motorjev. Vodil je finančno-industrijski sektor, soočal se je zlasti z različnimi finančnimi vprašanji in vprašanji novih investicij. Upokojen je bil leta 1990. Bil je med drugim podpredsednik Tržaške kreditne banke in upravitelj finančne družbe Friulia. Pri Slovenski skupnosti je odgovoren za gospodarsko problematiko.

Inž. Vesel nam je rad posredoval izčrpen razmislek o sedanjem ne preveč rožnatem splošnem gospodarskem stanju in o perspektivah v tekočem letu in bližnji prihodnosti. Začela sva kar pri sektorju, ki mu je najbolj pri srcu, to je z industrijo.

Tudi v naši deželi so se pojavile podobne težave kot drugod v državi in v Evropi. Poudaril bi problematiko, ki so vezane na padec investicij oz. na padec splošne potrošnje posebno v Italiji: posledice bremenijo bodisi davčno politiko kot možnost investicij. Pod takimi pogoji je malokdo pripravljen investirati denar, ker ni povračila. To je še toliko bolj občuteno v Trstu, kjer je težka industrija vezana na javne soudeležbe. Gre za družbe, ki so vezane na državno ustanovo IRI, le-ta pa je v zadnjem obračunu imela preko 70.000 milijard izgube, to se pravi, da imajo podobne težave tudi družbe, kot so npr. Finmare ali Fincantieri itd. Družba Fincantieri je sicer v zadnjem letu znatno izboljšala račune predvsem po zaslugi nekaterih velikih potniških ladij, ki jih je zgradila v Tržiču. Kaže, da bo letos po dolgih letih spet predstavila pozitivno bilanco. Težave ima tovarna Velikih motorjev, tudi ker ima precejšnje neveselčnosti z industrijskimi motorji, poleg tega pa dandanes skorajda ne gradijo več vojaških ladij. Menim, da bi bili potrebni določeni reorganizacijski posegi, predvsem da bi se napotili na kakšno drugo industrijsko področje.

Tržaški Lloyd spada pod družbo Finmare, ki mu namerava odvzeti avtonomijo in prenesti sedež v Genova. Železarna v Škedenju: vprašanje prevelike proizvodnje jekla bremeni ves svet in že na samem evropskem trgu kaže, da je bodo prisilno okrnili za 10 do 15 odstotkov, kar pomeni zaprtje večjega števila tovarn. Na evropski



ravnino so odločili, da rešijo železarno v Tarantu. Za škedenjski obrat, ki ima nedvomno velike prednosti zaradi neposredne proizvodnje primarnega jekla, so možne drugačne rešitve. Možno je, da bodo odkupili, govori se o avstrijskem Festu iz Lienza, o deželni industriji Pittiniju in o nekaterih drugih italijanskih industrijih. Trst lahko torej upa v ohranitev železarne, Fincantieri ima zaenkrat pozitiven trend, velike težave pa imata Lloyd in tovarna Velikih motorjev.

**Terciarni sektor je bil v zadnjih desetletjih zelo pomemben, lahko bi rekli, da celo odločilen za stanje tržaškega gospodarstva. Trenutno je trgovina v precejšnji krizi in zaenkrat tudi perspektive niso nič kaj obetajoče...**

Če preidemo na terciarni sektor, moramo najprej omeniti zavarovalni

ce. Zavarovalništvo nasploh nedvomno preživlja ugoden trenutek. V določenih težavah je trgovina, zlasti v obmejnem pasu, in to zaradi neugodnih razmer na Vzhodu. Tu mislim predvsem na dolgotrajno vojno na Hrvaškem in v Bosni, na embargo in na politično nestabilnost v vzhodnih državah. Podjetja import-export so med drugim delno izgubila svojo prvotno funkcijo in zmanjšala delovanje. Tudi v državah, kjer je doslej veljal določen monopol, se namreč vse bolj uveljavlja svobodno trgovanje. Nove možnosti za delovanje bodo ta podjetja verjetno našla v nujenju bolj pestre ponudbe z nekaterimi potrebnimi storitvami, zlasti na finančnem področju.

**Kakšne naj bi bile perspektive in morebitni izhodi iz krize? Kaj si pričakujete od leta 1994?**

Leto 1994 bo verjetno vsaj v prvih mesecih potekalo v znamenju stagnacije, nekatera znamenja pa le kažejo na izboljšanje. Inflacija v Italiji je že dolgo na precej nizki stopnji, cena denarja bo, kot kaže, še padla. Negativno vpliva politična nestabilnost, ki bi se lahko izničila po pomladnih volitvah. Prav izid volitev bo verjetno odločilno vplival na gospodarsko prihodnost. V primeru ugodnega razpleta lahko pričakujemo določeno izboljšanje že proti koncu leta.


(Dar)

## NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član  Združenje periodičnega tiska v Italiji

mislim sem na Vas, ki ste moj prijatelj in ki mi boste zato ustregli. Vi ste na drugem bregu, zato ste od mene občutno odmaknjeni in imate drugačno občutljivost pri razlikovanju dobrega od slabega. Kajti če je prav vzpostavljati resnico, ni prav, če se škof izpostavlja pred ljudmi in daje slab zgled.

Marin je iz Gradeža 12. septembra 1976 poslal Santinu razčlenjeno mnenje o rokopisu. Kakor smo predvidevali, Marin se ni ustavil pri splošnih literarnih nasvetih, kot filozof je segel tudi v globino obravnavane snovi:

»Vaša osebnost je imela na naših tleh v zgodovinskem trenutku, ki je za nas tragičen, veliko važnost, ki jo je treba dokumentirati tudi s sestavkom, kakršnega sem imel čast čitati, pa istočasno občutiti bolelost za osebnost dramo pisca. Treba je zato najprej, da neurejeni osnutek, ki je v rokopisu, postane organska knjiga. V osnutku so tri organska jedra, ki jih je treba razvijati z nekoliko večjo pazljivostjo, vsaj v nekaterih točkah.

Prvo jedro: življenjepiš otroštva in doraščanja je zelo lep: treba ga je predelati, pri čemer morate izpustiti ponavljanja in ga včasih tudi razširiti s pojasnili.

Drugo jedro: škofijsko delovanje na Reki in ono v Trstu. To najbolj zahteva pripovedno strogost, pri čemer se morate ogniti vsem preudarjanjem, ki niso tesno povezana z dogodki.

Tretje jedro: preudarjanja verujočega človeka bi se skoraj morala dvigniti na raven zgodovinske filozofije avguštinskega kova. Pripovedovanje dogodkov med letom 1944 in anglo-ameriško zasedbo Trsta ima seveda ogromen zgodovinski pomen in mogočno osvetljuje Vašo osebnost. Zato zahteva točno in skladno pripoved.

Vi niste zgodovinar, zato Vaš doprinos ne more biti svoboden, brez nekakšne strastnosti tudi tedaj, kadar skušate biti objektivni. Zato morate pisati s največjo odmaknjenostjo.

Najmanj dvakrat ste ponovili mnenje o komunizmu. Zgodovinskega pojava komunizma ne gre presojeti, ne da bi pri tem upoštevali vlogo stoletij znanstvenega razvoja in velike preobrazbe vsega življenja zaradi industrijske revolucije. Ta revolucija zahteva nujnost socialne preobrazbe. Zasramovanje ni na višku tega pojava. Žal Cerkev ni pravočasno opazila važnosti tega, kar se je dogajalo, in ni znala vezati nase ljudskih množic in sprejeti njihove zahteve po pravičnosti in blaginji. Zelo verni katoliški možje so opozorili cerkveno hierarhijo na dogajanje v svetu in na nujnost, da se prilagodimo novim zahtevam nastajajoče družbe. Jezuiti so o tem napisali in objavili številne knjige, ne da bi jih kdo poslušal. Vsekakor odpravite iz Vašega besedila mnenja, ki niso mnenja, ampak navadna zasramujoča ali polemična rekla.

(konec prihodnjici)

## Prijetno srečanje v Ronkah

V nedeljo, 16. januarja, je bilo v Ronkah prijetno in slovesno srečanje Slovencev, ki živijo na najbolj izpostavljeni meji slovenskega jezika. Slovensko kulturno društvo iz Ronk Jadro je namreč pripravilo v župnijski cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah v popoldanskem času vsakoletni božični koncert. Letos so v goste povabili pevce mešanega pevskega zbora Lojze Bratuž iz Gorice, ki so pod vodstvom dirigenta in organista Stanka Jericija zapeli več božičnih pesmi, svoj nastop pa zaključili z znano Gruberjevo pesmijo Sveta noč. V cerkvi v Ronkah se je zbralo nad 150 ljudi, kar je za koncert zelo velika številka, za vse ljudi, ki se pri kulturnem društvu trudijo pa vzpodbuda za naprej.

Pred koncertom je opravil litanije Matere božje doberdobski župnik in velik prijatelj Slovencev iz Laškega Ambrož Kodelja, ki ima vsak mesec enkrat v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah tudi slovensko sveto mašo, na katero pride vedno zelo veliko ljudi. Takoj po koncertu so ljudje odšli v Romjan, kjer so na društvu Jadro predstavili zbornik Jadro za lansko leto. Društveni prostori so bili odločno premajhni za vse, saj je večina ljudi morala na žalost ostati na dvorišču. Glavna gonilna sila društva iz Laškega in njegov predsednik, inž. Karlo Mučič, je prisotne lepo pozdravil in predal besedo odborniku Juriju Paljku, ki je predstavil letošnji zbornik. Zbornik Jadro za leto 1993 je izredno lepo oblikovan in je tudi zelo vsebinsko bogat. Upravičeno ga imamo za enega najlepših društvenih glasil na Goriškem in v vsem zamejstvu. O njem bomo podrobneje pisali v eni prihodnjih števil.

Za kroniko naj povemo še to, da je po predstavitvi zbornika Jadro prebrala nekaj svojih novih pesmi še Lilijana Visintin in so ljudje potem spontano zapeli ob bogato obloženih mizah. Za vse dobrote, ki so polnile mize, so poskrbele slovenske gospe iz Laškega in okoliških vasi, ki se redno srečujejo pri slovenskem društvu Jadro.

(jp)